

KRYSTYNA WOJTCZAK

W kwestii wyższego stopnia naukowego doktora w Polsce Ludowej

Streszczenie

W Polsce Ludowej i w pierwszych latach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wyższym stopniem naukowym był stopień doktora określonych nauk (do 1951 r.) oraz stopień doktora nauk (1951–1958). Prawo ich nadawania określały akty prawne różnej rangi (ustawa, dekret, rozporządzenie, zarządzenie, statut), normujące ustrój i funkcjonowanie szkół akademickich (do 1947 r.), szkół wyższych o charakterze akademickim (po 1947 r.) oraz szkół wyższych (od 1951 r.). O ile prawne uregulowania dotyczące nadawania wyższego stopnia naukowego doktora z okresu Polski Ludowej miały charakter względnie stabilny (obowiązywały z niewielkimi zmianami w latach 1924–1952), to już zmiany wprowadzone ustawą z 1951 r. były zdecydowanie rewolucyjne. Oparcie ich na wzorcach radzieckich bezwzględnie przerwało polską tradycję w zakresie uzyskiwania wyższego stopnia naukowego.

W okresie objętym analizą, odpowiednio do wprowadzanych reform, zmianom podlegały warunki stawiane kandydatom do wyższego stopnia naukowego, ale także organy uczestniczące w procesie doktoryzowania, zarówno te usytuowane poza strukturą szkolnictwa wyższego, jak i mieszczące się w jej ramach organizacyjnych. Nie bez powodu artykuł jest odpowiedzią na pytania: (1) dla kogo rezerwowano prawo przeprowadzania przewodów doktorskich, (2) jaki udział w tym procesie pozostawiono organom centralnym, a jaki organom szkół wyższych i organom instytutów naukowych (od 1951 r.), (3) kto mógł ubiegać się o wszczęcie przewodu prowadzącego do nabycia wyższego stopnia naukowego doktora oraz jak ukształtowano warunki jego przebiegu, a także (4) czy umacnianie komunistycznych założeń w Polsce powojennej w istocie oddawało powagę i znaczenie awansu naukowego ówczesnej kadry naukowej czy wręcz przeciwnie.

Istotne dla analizowanego zagadnienia są także wymagania stawiane pracom doktorskim, prawnie zdefiniowane i stosowane, oraz ocenom wystawianym im przez ówczesnych recenzentów w latach 1945–1951, 1952–1958.

Słowa kluczowe: Polska Ludowa – stopień doktora odpowiednich nauk – Polska Rzeczpospolita Ludowa – stopień doktora nauk – warunki nadawania wyższego stopnia naukowego